

КЫРГЫЗ ТИЛИ

(окутуу орус, өзбек, тажик тилинде жүргүзүлгөн мектептер үчүн)

11-класс

№1. Диалогду толуктагыла.

-Салам, Андрей! Жүр, тамактаналы.

-Кандайсыз, Оля? Мейли, баралы.

-Кандай тамак жейсиң?

-Мен ... ..

А) калпак, көйнөк киём

Б) лагман, салат жейм

В) айылга атама барам

Г) текстке суроо жазам

№2. Сүйлөмдү туура толуктагыла.

Өз максатыма ... окуганым окуган.

А) жетишпесең

Б) жетишсем

В) жеткенде

Г) жетмейинче

№3. Сүйлөмдү туура толуктагыла.

– Алло, Айдарды ... коёсузбу?

А) чакырып

Б) чакыргыла

В) чакырыңыз

Г) чакырасыз

№4. Макалды толуктагыла.

Керектүү ... оордугу ... .

А) аштын, бар

Б) суунун, жок

В) таштын, жок

Г) куштун, ооба

№5. Сүйлөмдү туура толуктагыла.

– ..., бул кайсы көчө?

А) Кечиребиз

Б) Кечирдиңиз

В) Кечирет

Г) Кечиресиз

№6. Тиешелүү сан атоочту белгиле.

Байтиктин айлына Каркыра жайлоосунан ... келди.

А) жетиси

Б) экинчи

В) сегиз

Г) бешөө

№7. Сүйлөмдөн “кимдин?” деген суроого жооп берген сөздү тапкыла.

Айылга Даниярдын келгенине аз болсо да, аны эл жакшы кабыл алды.

А) Айылга

Б) эл

В) алды

Г) Даниярдын

№8. Кептин түрүн аныктагыла.

Көлүбүз бирде толкуп, бирде мемиреп тынч. Аны курчаган калдайган ак калпактуу тоолор көл суусуна күзгүдөй чагылышат. Жулкунган шамал булуттарды алдыга жиреп, кайдадыр алыска айдап кетип жатканы өзүнчө керемет экен.

А) сүйлөшүү

Б) баяндоо

В) ой жүгүртүү

Г) сүрөттөө

№9. Сүйлөмгө тыныш белгисин туура койгула.

Кыргызстандын туштүгүндө жайгашкан жемиш токойлорунун алпы ... жаңгак.

А) чекит (.)

Б) үтүр (,)

В) илеп (!)

Г) тире (-)

№10. Белгиленген сөздүн антонимин тапкыла.

Экзаменден «5» алып, абдан кубандым.

А) сүйүндүм

Б) ырдадым

В) ыйладым

Г) кайгырдым

№11. Сүйлөмдү туура толуктагыла.

Мектеп бекилип калып, күрмөмдү ... калдым.

- А) алдым   Б) албай   В) алдың   Г) алгам

№12. Берилген сүйлөмдү толуктагыла.

Исманкулов Алмазбек белгилүү врач-офтальмолог музыкалык мектепти ... .

- А) бүттүңүз   Б) бүткөн   В) бүтүштү   Г) бүткөнсүнөр

№13. Кептин түрүн аныктагыла.

Окуу жүргүзүлгөн имараттарда төмөнкү түстөгү сырларды колдонуу сунуш кылынат: шып үчүн ак, дубалдары үчүн сары, саргыч боз, күлгүн, агыш, көгүш, доскалары үчүн кочкул жашыл, кочкул күрөң, терезенин рамалары үчүн ак.

- А) баяндоо   Б) сүрөттөө   В) ой жүгүртүү   Г) сүйлөшүү

№14. Берилген кулактандырууну толуктагыла.

2020-жылдын февраль айынын экинчи бейшембисинде саат 16-00до ... баскетбол боюнча жогорку класстын окуучуларынын ... өткөрүлөт.

- А) мектептин , командалык оюн   Б) мектеп, командалык оюнга
В) мектепте, командалык оюну   Г) мектептин, командалык оюндарым

№15. Сүйлөмдөгү белгиленген сөздүн синонимин тапкыла.

Кошунабыз Жакшылык атанын небереси Ынтымак келбеттүү жигит болуптур.

- А) толук   Б) сулуу   В) орой   Г) арык

№16. Сүйлөмдү туура толуктагыла.

Жайлоонун чөбү малга ылайык болсо, абасы бизге эң пайдалуу болоорун ... .

- А) унутпашыбыз керек   Б) билбешибиз ыктымал
В) келбеши керек   Г) байкабашыбыз керек

№17. Берилген иш кагаздын түрүн аныктагыла.

Менин сизге ... жазуумдун себеби, 2020-жылдын 2-мартынан 7-мартына чейин үй-бүлөлүк шартыма байланыштуу окуудан бошотууңузду суранам.

- А) буйрук   Б) сураныч   В) кайрылуу   Г) арыз

№18. Сүйлөмдү туура толуктагыла.

... жана ... каршы дезинфекциялык иштер жүргүзүлөт.

- А) Таш бакаларга, жыландарга
Б) Келгин куштарга, жөжөлөргө
В) Курт-кумурскаларга, кемирүүчүлөргө
Г) Көз айнекке, кулакка

№19. Макалды толуктагыла.

Карыяны ... , карыганда ... көрбөйт.

- А) сыйлаган, кадырын   Б) сыйлабаган, сый
В) көтөргөн, төр   Г) уялбаган, сөз

№20. Фразеологизмди аныктагыла.

- А) көп сүйлөө   Б) тез чуркоо   В) кунт коюу   Г) таманы тешилүү

№21. Диалогду толуктагыла.

- Кайсы тасма жүрүп жатат?

- Азыр “ ... ” тасмасы ... .

А) Эне-Сай, ырдоодо

Б) Курманжан датка, көрсөтүлүүдө

В) Чоң көжө, жасалууда

Г) Юрий Никулин, күлдүрүүдө

№22. Сүйлөмдү туура толуктагыла.

Жылдыздар көлөмү боюнча ... абдан айырмаланышат.

А) эки-экиден

Б) бири-биринен

В) төрт-төрттөн

Г) беш-бештен

№23. Сүйлөмдү туура толуктагыла.

..., ар бир кадамды ойлонолу.

А) Сыягы

Б) Оболу

В) Балким

Г) Мүмкүн

№24. Макалды толуктагыла.

Жалкоого ... тапшырсаң, өзүңө ... үйрөтөт.

А) буюм, алтын

Б) ой, кулак

В) иш, акыл

Г) дос, курбу

№25. ... бешикке салуу ... чоң майрам катары өткөрүлөт.

А) Кыргыздар, салт

Б) Кыргыздардан, салтына

В) Кыргыздарда, салты

Г) Кыргыздарга, салты

№26. Сүйлөмдү туура толуктагыла.

Саякбайдын айтуусу ... “Манас” эпосунун жалпы көлөмү 500553 сап ырдан турат.

А) аркылуу

Б) менен

В) сыяктуу

Г) боюнча

№27. Кептин түрүн аныктагыла.

Залкар жазуучубуз Чыңгыз Айтматовдун өмүрүнүн акыркы жылдарында “Сильва” билим борборунун президенти Апилмажун Темиралиев улуу инсан менен мугалимдер, аспиранттар, студенттер арасында көптөгөн жолугушууларды өткөрүп, ар түрдүү тематикадагы конференцияларды уюштурган.

А) сүйлөшүү

Б) баяндоо

В) ой жүгүртүү

Г) сүрөттөө

№28. Сүйлөмгө туура тыныш белгисин койгула.

Саякбай ата менен алгачкы жолу качан жолуктуңуз эле ...

А) чекит(.)

Б) үтүр(,)

В) илеп(!)

Г) суроо(?)

№29. Сүйлөмдү туура толуктагыла.

Мен апамдын айткандарын ... эстей калып, кыймылымды ... токтоттум.

А) дың, зынк

Б) заңк, жалт

В) шак, лып

Г) жулт, шып

№30. Сүйлөмдү туура толуктагыла.

Улуулар турмушка баланыкындай көз караш менен ... .

А) карай албайсың.

Б) карай албайт.

В) карай албаймын

Г) карай албаса

№31. Кептин түрүн аныктагыла.

Асылдай атына өңү жарашкан, кара тору, орто бойлуу, кымча бел кыз эле. Анын карагаттай көздөрүнөн кереметтүү нур чачырап тургандай көрүнчү. Сүйлөгөндө да ууртунан жылмайып, сылык сөздөрдү көп айтканы бизди таң калтырчу.

- А) баяндоо   Б) сүрөттөө   В) ой жүгүртүү   Г) сүйлөшүү

№32. Берилген кулактандырууну толуктагыла.

2020-жылдын жаз айында студенттер жана ... арасында “Жаз кайрыктары” аттуу фестиваль өткөрүлөт. Каалоочулар ... комитетине келип жазылыңыздар.

- А) жаныбарлар, көрүү   Б) батирлер, жашоо
В) окуучулар, уюштуруу   Г) шаарлар, куруу

№33. Сүйлөмдөгү белгиленген сөздүн синонимин белгилегиле.

Чыңгыз ата кызы Шириндин англис тилинде ыр жазганына абдан кубанчу.

- А) ыйлачу   Б) сүйүнчү   В) ырдачу   Г) бийлечү

№34. Фразеологизмди аныктагыла.

Суу жүрөк

- А) сулуу   Б) күлүк   В) саран   Г) коркок

№35. Кептин стилин аныктагыла.

– Ооба. Мекенин сүйүү, элине кызмат кылуу – кандай ыракат!

- А) илимий стиль   Б) сүйлөшүү стили
В) расмий-иштиктүү стиль   Г) публицистикалык стиль

№36. Кептин түрүн аныктагыла.

Анын катарында шкафтар турат. Оң жакта терезенин эки жагында пейзаждык сүрөттөр бар.

- А) баяндоо   Б) сүрөттөө   В) ой жүгүртүү   Г) сүйлөшүү

№37. Сүйлөмдү туура толуктагыла.

Бекболсундун эрки меникине караганда ... .

- А) карараак   Б) жаңыраак   В) күчтүүрөөк   Г) агыраак

№38. Сүйлөмдү туура толуктагыла.

Күзүндө окуучулар үчүн ... .

- А) казуу иштери башталат   Б) сабактар башталат
В) кар тазалоо башталат   Г) эгин айдоо башталат

№39. Белгиленген сөздүн антонимин тапкыла.

Ал мага көп акча бересе эле.

- А) береке   Б) карыз   В) киреше   Г) аласа

№40. Белгиленген сөздүн омонимин тапкыла.

Быйыл жаз жаанчыл болду.

- А) Жаз анын да сүйүктүү мезгили.   Б) Тамгаларды сулуулап жаз.
В) Жаз жарыш, күз күрөш.   Г) Жаз келгенде жоогазын теребиз.

Текстти окуп, тапшырмаларды аткаргыла.

1-текст

Синкасэн

Синкасэн- тез жүрүүчү поезд. Поезддин бул түрү 1964- жылы Токайдо шаарында жасалган. Синкасэн экспресстери Япониянын башкы шаарларын бириктирет. Алардын ылдамдыгы аябай жогору жана нөөмөтүнөн эч качан кечикпей жүрүп, жүргүнчүлөрдү каалаган станциясына өз убагында жеткирегени менен өзгөчөлөнүп турат.

Бул поезддер коопсуздугу боюнча да эң алдыңкы орундарда турат. Себеби, ал ишке кирген күнүнөн бери 48 жыл өтсө да, бир дагы жолу аварияга дуушар болгон эмес.

Синкасэндин жасалуу технологиясы жана системасы өзгөчө. Поездде иштеген адамдар да өз иштерин талапка ылайык аткарышат. Алар поезддин салонун 7 мүнөттүн ичинде эч бир адамга тоскоол болбостон, буюмдарын ордунан жылдырбастан тазалап чыгышат. Ошол себептүү жүргүнчүлөр дайыма салондордун тазалыгы үчүн “Япониянын Чыгыш темир жол компаниясынын” кызматчыларына ыраазычылык билдирип турушат.

Токио темир жол станциясы ылдам жүрүүчү транспорт тармагындагы эң көп жүргүнчүлөрдү камтыган борбор болуп саналат. Анын натыйжасында бул жерде төрт платформа аркылуу поезддер ар бир төрт мүнөт сайын жүрүп турат. Аялдамага токтоо үчүн 12 мүнөт берилип, анын 5 мүнөтүндө жүргүнчүлөрдүн кирип-чыгуусу уюштурулат. Ал эми 7 мүнөттө поезд кызматкерлери салондогу отургучтардын жабуусун алмаштырып, жууп-тазалаганга жетишет.

Бул компаниянын кызматкерлери өздөрүнүн сылыктыгы менен дүйнө жүзүнүн элдеринин мактоосуна татыктуу болушат. (176 сөз)

№41. Тез жүрүүчү поезддин аталышы кайсы тилде?

- А) англис   Б) немис   В) жапон   Г) француз

№42. Поезддин башка транспорттон өзгөчөлүгү эмнеде?

- А) жай жүрөт   Б) кеч жүрөт
В) кечикпей жүрөт   Г) кечке күтөт

№43. Сиздин оюңузча, жүргүнчүлөр үчүн поезддердин ортосундагы жүрүү убактысы канча мүнөттү түзөт?

- А) 7 мүнөттү   Б) 8 мүнөттү   В) 4 мүнөттү   Г) 3 мүнөттү

№44. Салонду жыйноодогу убакыттын ичинде кызматчылар эмнеге жетишет?

- А) жабууну чечип, жууп-тазалаганга
Б) жабууну жууп, кургатып, кийгизгенге
В) шейшепти чечип, жуурканды жууганга
Г) отургучун алмаштырып, чаң сүрткөнгө

№45. Жүргүнчүлөрдү тейлөөдө темир жол компаниясынын кызматчылары кандай сапаты үчүн мактоого татыктуу?

- А) жароокерлиги менен   Б) сылыктыгы менен
В) унчукпастыгы менен   Г) оройлугу менен

Текстти окуп, тапшырмаларды аткаргыла.

2-текст

Денедеги өмүр бою өчпөгөн от

Дем алуу процессин көп тараптан оттун күйүшүнө окшоштурса болот. Бирок оттун күйүшүнө салыштырмалуу дем алуу жайыраак жана төмөнүрөөк температурада ишке ашкан химиялык процесс. Клеткалар кандагы кычкылтекти колдонуп, азыктардагы көмүртекти «күйгүзөт» жана бул күйүүнүн натыйжасында денеде керектүү энергия иштелип чыгат. Ошондуктан ар бир дем алуудан кийинки кубулуштарды миллиарддаган кичинекей оттун ичтеги күйүү процесси деп сүрөттөсөк жаңылыштык болбойт.

Адамдын денесиндеги клеткалардын ар бири кычкылтекке муктаж. Мисалы, азыр көзүңүздүн торчо катмарындагы миллиондогон клеткалардын эч тынымсыз кычкылтек менен азыктанышынын натыйжасында бул тексти окуп жатасыз. Ошол сыяктуу денедеги бүт булчуңдар, ал булчуңдарды түзгөн клеткалар көмүртек кошулмаларын «күйгүзүп», башкача айтканда, аларды кычкылтек менен реакцияга киргизип энергия алышы зарыл.

Сиз ар бир дем алган сайын денеңизге 100 триллионго жакын аба молекуласы кирет. Анын болжол менен 21%ы, тагыраак айтканда 21 триллиону кычкылтек молекуласы болуп эсептелет. Биз жөн гана дем алып жатам деп ойлогонубуз менен, денебиздин тереңинде кычкылтек, көмүр кычкыл газы жана суу алмашуу процесси жүрүп жаткан болот.

Дем алуунун негизги максаты – бул дене клеткаларындагы көмүр кычкыл газын сыртка чыгарып, ордуна кычкылтек алуу. Бул процесс өпкөдө ишке ашат. Кычкылтек менен көмүр кычкыл газынын адам денесиндеги чарчаганды билбеген ташыгычтары – бул кандагы эритроциттер. Кычкылтек молекуласы эритроциттердин ичиндеги гемоглобин аттуу бир молекула тарабынан клеткаларга жеткирилет. Гемоглобиндин түзүлүшүндө өзгөчө бир касиет бар. Гемоглобин кычкылтекти ташуу жөндөмүнөн тышкары, кычкылтекти керектүү учурда, керектүү жерге жеткирүү жөндөмүнө да ээ. (210 сөз)

№46. Дем алуу процессин эмнеге окшоштурса болот?

- А) жаандын жаашына
Б) суунун агымына
В) чоктун кызылына
Г) оттун күйүшүнө

№47. Денеге керектүү энергия качан пайда болот?

- А) көмүртекти күйгүзгөндө
Б) кычкылтекти күйгүзгөндө
В) оттун күйгүзгөндө
Г) энергияны күйгүзгөндө

№48. Организмдеги кычкылтек кошулган реакциянын натыйжасында эмне пайда болот?

- А) көмүртек
Б) энергия
В) кыймыл
Г) кычкылтек

№49. Качан денебизде тынымсыз кычкылтек, көмүр кычкыл газы жана суу алмашуу процесси жүрүп жаткан болот?

- А) түнкүсүн уктап жатканда
Б) тамак ичип жатканда
В) дем алып жатканда
Г) сууга түшүп жатканда

№50. Организмдеги чарчаганды билбеген ташыгычтар кайсылар?

- А) гемоглобин
Б) эритроциттер
В) лейкоциттер
Г) молекулалар

ТЕСТТИН АЯГЫ!

КАТЫШКАНЫҢАР ҮЧҮН ЫРААЗЫЧЫЛЫК БИЛДИРЕБИЗ!